

Generalmajor Ragnvald Roscher Nielsen og 1940

Kåserende tilbakeblikk

Av oberstløytnant, cand. philol. Anton Olstad

Oberstløytnant, cand. philol. Anton Olstad gir i hva han har kalt et kåserende tilbakeblikk et bilde av offiseren Ragnvald Roscher Nielsen og de dramatiske begivenheter særlig i 1940 som han sto midt oppe i. Bildet er tegnet på grunnlag av forskjellige kilder, og det har interesse også for de yngre generasjoner fordi det gir berettiget honnør til en betydelig offiser og fordi det beskriver hvilke vanskelige og uforutsette situasjoner som man kan bli stillet overfor i krig.

Offiserer i aktiv tjeneste idag kjenner generalen som mannen som undertegnet våpenstillstandsavtalen med tyskerne i Trondheim i 1940. Han døde 8. januar 1979. Fremdeles er det mange eldre offiserer som husker ham fra tjenesten. Høy, flott, sikker, rett i ryggen og bratt i nakken som den tids offiserer hadde som vane og stil. Myndig i røsten, og en fremragende taler. Med tyngde også i vilje og kunnskaper inngjød han tillit til at her stod man overfor en sjef.

Han var født i Halden i 1891, under Fredrikstens murer, neppe uten betydning for valg av yrke. Han opplevde at Fredriksten ble utbygget med tanke på oppgjøret med svenskene i 1905, og han så flagget gå til topps på Dronningens batteri da det hele var over. Skolemønsteret dengang var fem år folkeskole, fireårig middelskole — for dem som kom inn på middelskolen og ikke måtte fortsette to år til på folkeskolen — og til slutt tre års gymnasium. Da han hadde tatt examen ar-

tium, søkte han opptak ved Krigsskolen. Det gjorde også 255 andre av årets artianere, mer enn halvparten av årets kull. Krigsskolen tok opp 90 aspiranter. Befalsskolene eksisterte ikke dengang. Men våpene hadde underoffisersskoler, tre- og fireårige, som samtidig med befalsutdannelsen ga elevene middelskoleeksamen. Uteksaminert fra Krigsskolen ble man offiser, fra underoffisersskolene underoffiser. Begge utdannelser var vel respektert, den siste kanskje ikke minst. Fremfor alt lærte de orden og disiplin. De lærte å lede og å organisere. Krigsskolens nedre avdeling gjorde kadettene til sekondløytnanter. Når man ser hvor mange sekondløytnanter som har bekledd ledende stillinger i sivil virksomhet, synes det som om det å gjennomgå Krigsskolens nederste avdeling har vært betraktet som en del av oppdragelsen, eller almenutdannelsen. Krigsskolen nød respekt.

Da Roscher Nielsen begynte på Krigsskolen, hadde den fire

linjer. Han valgte Festningsartillerilinja. Kadettene måtte selv sørge for uniform og husvære. De hadde et inkommanderingstillegg dengang på 80 kr. pr. måned. Selv om prisene ikke kan sammenlignes med dagens priser, kostet det adskillig å gå Krigsskolen. Så sent som i 1939 var inkommanderingstillegget ikke mer enn 100 kr. pr. måned, pluss et inkommanderingstillegg på 10 kr. På sin hybel måtte kadettene finne seg i å bli inspisert av sin inspeksjonskadett, legge frem effekter til pussvisitasjon, og kanskje ble det også kontrollert at de hadde stått opp i rett tid om morgenen og at de var inne til «rosignal» om kvelden. Klokkeslettene for «rosignal» var noe forskjellige i de forskjellige årstider, noe se-

nere på søn- og helligdager og for høyere klasses kadetter. Kadettene måtte ikke bruke sivile klær. Sjefen kunne gi tillatelse til at de kunne slite ut gamle klær på værelsene. Det var ikke tillatt å nyte alkohol på værelset. Kadettene måtte ikke delta i offentlige diskusjoner av noen art.

Tjenesten ved Krigsskolen var beskrevet og bestemt i reglement. En setning til ihukommelse hitsettes: Han bør erindre at han skal utdanne landets våbenføre borgere til fedrelandsforsvarere. Måten befalet utfører denne gjerning på, vil være medbestemmende for folkets tro på sin evne til å forsvare seg.

Efter et år på Krigsskolen i Roscher Nielsens tid ble man, forutsatt at man stod til eksamen, sekondløytnant, vernepliktig offiser. I Krigsskolens øverste avdeling, som bragte kadettene frem til å bli premierløytnanter, var man ikke bare ulønnet, men måtte dengang sogar betale skolepenger. I tredje klasse var eldstemann kommandersersjant, annenmann fører, de seks neste var sersjant. De øvrige var bare kadetter, selv om det var stor forskjell mellom de forskjellige klasser. Major Einar Sagen, som mange vil huske fordi han før krigen skrev «Daa krigen kom», sa at Krigsskolen var «ein laak skule, eg veit det for eg har gått der». Men han var i så henseende en av de få. Han mente at de krav til disiplin som han der lærte, ikke var brukbare ved tropp. Roscher Nielsen synes som de fleste, å ha funnet seg vel til rette. Men efter å ha deltatt som kadett i stormanøveren på Hedemarken i 1912, hadde han fått avsmak på Infanteriet. Hans avdeling hadde ikke gjort stort annet enn å marsjere, og hadde til over-

mål avsluttet med å marsjere hjem igjen til Kristiania. Han valgte artilleriet.

Dengang ble premierløytnanter utnevnt i statsråd. Roscher Nielsen ble faktisk embetsmann, premierløytnant, før han var 21 år og myndig. Det var nøyaktig fastlagt hva en premierløytnant måtte ha av uniformer. Dessuten måtte han ha blant annet snippkjole, antagelig ikke helt vanlig blant dagens løytnanter. Den militære høyskole var nærmest obligatorisk, og ikke så eksklusiv som dagens hvor man blir håndplukket, eller hvordan det nå foregår. I de vanskelige årene tok enkelte Høyskolen fordi de ikke hadde noe å gjøre og fordi man der hadde et ekstra, om enn lite, innkommanderingstillegg. Vanligvis var det et års ventetid mellom Krigsskolens øverste avdeling og Høyskolen.

Roscher Nielsens første tjenestested var i Posisjonsartilleriet, kalt så fordi kanonene var anskaffet for å bli plassert i «posisjoner» i forsvaret mot Sverige. Feltartilleriet med sitt hestetrukne 7,5 cm skyts hadde dengang 92 dagers rekruttskole, men Posisjonsartilleriet bare hadde 48 dager, begrunnet med at kravet til mobilitet var minimalt. Efter rekruttskolen fulgte 24 dager bataljonssamling, hva vi vel ville kalle avdelingsutdanning. Høyskolen hadde to linjer, generalstabslinjen og artilleri — og ingeniørlinjen. Roscher Nielsen gikk opp i 2. klasse i 1914, da den første verdenskrig brøt ut. Efter høyskolen fulgte fire års aspirantkurs i Generalstaben. Hvor man kanskje særlig lærte å forme en mening, en uttalelse, en meddelelse, ofte gjennom noe så trøstesløst som å se sine konsepter bli veiet, veiet og funnet for lett. Kanskje ikke så dumt allikevel med litt tankedrill?

Generalstaben bestod dengang av adjutantstab, kommunikasjonsavdeling, taktisk-administrativ avdeling, en topografisk avdeling og et etterretningskontor. Den topografiske avdeling ble senere overtatt av Norges Geografiske Oppmåling.

Efterretningsavdelingen ble senere avløst av en utenriksavdeling. Hver av de seks divisjoner hadde en generalstabskaptein som stabssjef, en stilling som — til tross for at vi ikke offisielt har noe eget generalstabskorps, også idag er beholdt personell med tjeneste i overkommandoen, om enn med obersts grad. Så sent som i 1939 var også Krigsskolens sjef kaptein, idag er han — rimelig nok — blitt oberst. Under den annen verdenskrig kunne tyske krigsskoler ha erfarne generaler som sjef.

Da Roscher Nielsen tjenestegjorde i Generalstaben, tellet den 36 befal i det hele. Offiserene var utplukket. Efter aspiranttjenesten var neste trinn adjointtjeneste, som vanligvis varte i fire år. Ofte måtte man vente i eget våpen i en periode mellom aspirant- og adjointtjenesten. Efter adjointtjenesten måtte man vanligvis tjenestegjøre i tre, fire år i eget våpen før man ble kaptein i Generalstaben. Da fikk man et ekstra tillegg på toppen av den vanlige regulativmessige lønn, en dengang betydelig merbetaling, nemlig kr. 1000,- pr. år.

Det var dengang et visst motsetningsforhold mellom generalstabsoffiserer og vanlige troppsoffiserer, muligens i henhold til Janteloven, og et enda større motsetningsforhold mellom de krigsskoleutdannede og underoffiserene. Teorien var vel, som i stormaktsarmeene, at offiseren var taktikeren og underoffiseren detaljdrilleren. Motsetningsforskjellen var nok

heller en del av det man kunne kalle klasse- eller miljøforskjellen. Den førte som bekjent til at underoffisersskolene forsvant og at Krigsskolen ble en to-årig «øvre avdeling» for de befals-skoleutdannede som kom inn i en ellers skarp konkurranse, hvor artiums- og befalsskolekarakterer tellet mest.

Den tids forbilde var utvilsomt keisertidens store generalstab, et presisjonsinstrument. Tyskerne var jo gått ut av krigen med Frankrike som seierherrer. Men da tyskerne ble slått i den første verdenskrig, synes Frankrike å være blitt mønsterlandet i militær henseende. Fransk ble Krigsskolens fremmedfag.

Ved siden av sin tjeneste i Generalstabten var Roscher Nielsen timelærer ved Feltartilleriets underoffisersskole, som holdt til i det som senere ble HOK-kasernen på Festningen. Dessuten var han timelærer i realfag ved Kristiania tekniske aftenskole, to kvelder i uken. Det var ellers ikke uvanlig at den høyere skole hadde offiserer som gymnastikklærere. Undertegnede opplevde Roscher Nielsen, dengang oberstløytnant, som timelærer ved Krigsskolen i 1939–40. Interessant nok kunne han, helt utenom boken, kommentere den økende spenning og den aktuelle situasjon. Han hadde opplevd meget, og forstod sikkert hva som foregikk.

I efterdønningen fra den franske revolusjon i 1917 kom det i februar 1920 600 russiske flyktninger til Tromsø. Kaptein Roscher Nielsen ble leirkommandant for dem på Øyanmoen. Det han da lærte av russiske uttrykk fikk han bruk for 25 år senere, da han som tillitsmann for de norske offiserer som var krigsfanger i Tyskland måtte forhandle med de russiske be-

friere. Fra Øyanmoen forteller han at det gjorde inntrykk å se tsargeneraler stå i kø med matspann. Mange hadde greid å få med verdiskaker. For å hjelpe dem ble det holdt auksjon i Trondheim. Den innbragte et ikke ubetydelig beløp. Som gjorde det mulig for dem å ta inn på Britannia hotell og leve glade dager til pengene var brukt opp.

I 1924 gikk Roscher Nielsen opp til generalstabseksamen, sammen med senere general, sjef for polititroppene i Sverige, sjef for Forsvarsstaben m.m. Ole Berg og senere rittmester og sjef for Skoleeskadronen og Befalsskolen for Kavaleriet, Harald Broch. Den strategiske oppgaven gjaldt Vestopplands betydning. Transportoppgaven var forflytning av 5. Divisjon fra Trøndelag til Vestoppland. Den tredje oppgaven var i taktikk. Hans kapteinsgrad i Feltartilleriet ble byttet med kapteinsgrad i Generalstabten. Han var klar for større oppgaver.

Året etter reiste han med familien til Syd-Frankrike, for å tjenestegjøre ved 19. artilleriregiment. Franskmennene hadde dengang styrker i Rhinland i henhold til Versaillesfreden med tyskerne, og førte dessuten krig i Marokko. Det krevde så meget at det militære liv i Nimes ikke var overveldende aktivt. Men i nærheten lå et artilleriskytefelt hvor den berømte franske 7,5 cm ofte var i bruk. Skytemetodene var preget av stillingskrigen og hadde lite til felles med de norske. Senere var han på kurs i Metz. På en restaurant kom han og hans franske kollega i dispuitt med la patronne. Hun lot dem imidlertid forstå at de ikke hadde bedt franskmennene komme, og at de hadde hatt det bedre under det tyske herredømme. Området var blitt tatt av tyskerne i

1870 og tilbakelevert Frankrike ved fredsslutningen efter den første verdenskrig.

Verden trodde på fred, på Folkeforbundet, på Kelloggpakten og på at Tyskland var blitt tvunget så ettertrykkelig i kne at krig ikke lenger ville forekomme. Vårt land hadde hatt en så effektiv forsvarsminister, general Th. Holtfodt, og en så dyktig utenriksminister, Nils Ihlen, hadde mobilisert flåte og kystvern, og hadde greid å styre unna krigen. Bruddet med Sverige i 1905 kom man igjennom ved Karlstadkonferansen og med stormaktenes medvirkning, uten å måtte bruke våpen. Store styrker hadde vært mobilisert i 1905, og man hadde forberedt bruddet også militært med stor omhu og store bevilgninger. Norge hadde ikke vært i krig siden 1814, for Carl Johan et felttog som måtte føres så lemplig som mulig slik at det ikke skapte varig svenskehat i det folk Kielfreden hadde forært ham. For Kristian Fredriks vedkommende gjaldt det å ikke gi opp Eidsvoldsforfatningen. I 1930-årene var dette meget lenge siden.

I mellomkrigstiden var nødvendigheten av et skikkelig forsvaret fjernt fra mang en nordmanns oppfatning, like fjernt som nødvendigheten av å opprettholde 17-maitoget idag er for de lærere som forlanger ekstrabetalt for å spandere en fridag på denslags nasjonalnostalgi. De som opplevde felttoget i Norge, motstandskampen, freden 8. mai, og de første årenes 17. maitog og oppslutning om Forsvaret, har av og til problemer med å forstå dagens syn på flagg og fedreland.

Roscher Nielsen forteller («Tappenstrek» s. 75): For å bringe ødeleggelsen av vårt forsvaret inn i fastere og legale former fremsatte stortingsman-

nen, redaktør Rolf Thommesen, valgt av Frisinnede venstre, forslag om et forsvarsbudsjett på 30 millioner kroner. Regjeringen Mowinckel grep forslaget med begjærighet og Stortinget bifalt det med stort flertall. Under detaljbehandlingen ble beløpet etterhvert forhøyet til 32 millioner kroner, fordelt med 17 millioner på hæren og 15 millioner på marinen. Disse tall ble presentert de militære myndigheter med beskjed om at dere selv får finne ut hva dere kan få for pengene.

For å sikre lojalitet fra hærens side, utnevnte Mowinckel sin partifelle, oberst Kristian Laake til Kommanderende general. Oberst Otto Ruge fikk i oppdrag å finne en løsning. Resultatet ble hærordningen av 1933. Under stortingsdebattene om forsvaret hadde det vært sterkt fremme at Norge skulle nøye seg med et sivil-militært vaktvern.

....Stortinget slo fast at vi iallfall måtte ha et *etiketteforsvar*. Og det var nettopp det hærordningen av 1933 ga oss. Det brøt med alle anerkjente prinsipper for et forsvar som skal tre i funksjon ved et krigsutbrudd. Fredsoppsetning av militære avdelinger ble avskaffet, ved mobilisering måtte avdelingene improviseres, vårt godt utdannede befalskorps på 3723 mann, hvorav 765 garnisonerende, ble redusert til ialt 300, distriktsbefalet ble avskaffet og erstattet med vernepliktige eller utskrevne fenriker, øvelsene ble innskrenket til en kort engangsøvelse, bevilgninger til nytt materiell ble strøket... Generalstabssjefen, general Bauck karakteriserte i en offisiell uttalelse hærordningen av 1933 som et folkebedrag, som kan bli en katastrofe for landet. Det var det den ble. Såvidt Roscher Nielsen. Forholdene dengang og

Paul Engstad Også vi når det blir krevet

Hjemmefronten under krigen 1940-1945

Denne billedboka gir noen glimt av den kamp som ble ført av hjemmefronten. Den viser mange av de dagligdagse hendinger som farget så mange menneskers hverdag.

Boka vil gi minner og ettertanke til dem som gjennomlevde denne dramatiske perioden i Norges historien. For de unge som er født etter krigen gir den bakgrunn for den politikk Norge har ført i de førti år som er gått siden «freden brøt løs».

Innb. kr. 82,-.

Sendes Tiden Norsk Forlag
Boks 8324 Hammersborg, 0129 OSLO 1

JA, send meg

..... stk. Paul Engstad: Også vi når det
blir krevet, å kr. 82,-. SBN 10-02723-9

Navn:

Adr.:

Postnr./sted:

Tiden
NORSK
FORLAG

idag kan selvsagt ikke sammenlignes. Eller kan de? Kan man lære av historien? Er det spørsmålet om 3 eller 4 prosent økning i forsvarsbudsjettet som er avgjørende for om vi har det forsvar vi har bruk for, eller om forsvaret faktisk er så godt rustet og øvet som forsvaret må være? Den tids vanlige nordmenn synes ikke å ha enerett på å lure seg selv.

Om Ruges arbeide i hørordningen av 1933 forteller Roscher Nielsen: General Ruge fikk høre mange vondord for sin medvirkning til hørordningen av 1933. Etter min mening er kritikken mot ham urettferdig. Ruge fikk sin ordre og som lojal offiser måtte han lystre. Og han satte alt han eide av kunnskaper, erfaring og fantasi inn i arbeidet på å skape det best mulige ut av en ubekvem materie. Sitat slutt.

Roscher Nielsen var blitt stabssjef ved 6. Divisjon i 1930. Stortingets militærkomite kom på besøk sommeren 1932. Generalen ville ikke ta imot dem. Det måtte stabssjefen gjøre, og være med komiteen på befarings. Et av den tids interessante politiske problem var at i Finland fantes det kretser som agiterte for et Stor-Finland som hevdet at Finnmark egentlig var finsk. Det ble oppfattet som en trussel. Godt at Sovjet ikke fulgte tanken, da landet etter den annen verdenskrig skjøv Finland vekk fra Ishavet og overtok de nordlige grenseområder mot Finnmark. Andre interessante kapitler i den historien er ellers at nøytralitetsvernet i Nord-Norge, særlig i Finnmark, ble styrket under den finsk-russiske krigen vinteren 1939–40.

Roscher Nielsen var formet av tjenesten i Generalstaben, selv om han også tjenestegjorde utenfor den, blant annet som sjef for Feltartilleriets befals-

skole. General Odd Lindbäck-Larsen, stabssjef ved 6. Divisjon under felttoget, har i sin bok «Veien til katastrofen» skrevet om Generalstaben: Generalstabens betydning for hæren i tiden etter 1918 kan vanskelig overvurderes... Det som i denne sammenheng er viktigst er at Generalstaben med utrettelig, uforsonlig og kompromissløs energi overfor myndighetene fremholdt forsvarets nødvendighet og kravet på at militære hensyn måtte avgjøre mengden og bruken av pengene til forsvaret. Sitat slutt.

Her skal ikke gjentas den begråtelige beretning om hvorfor det ikke var mobilisert i fornuftig tid før 9. april. General L. C. Rolstad forteller at mye av vakthavende offisers tid i Generalstaben natt til 9. april gikk med fordi personer — «som skulle ha visst bedre — ringte og spurte om hva i svingende det skulle være godt for å holde flyalarmøvelse midt på natten når det ikke var blitt varslet på forhånd! Vakthavende offiser kunne bare svare at *dette* måtte tas alvorlig — og ble i mange tilfeller bare møtt med en hånlatter». Generalstaben flyttet om natten fra det som dengang var Forsvarsdepartementets bygning ved Norges Bank, til Slemdal hotell og derfra videre til Eidsvoll landsgymnas. Derfra reiste den, da meldingen om Spillers styrke underveis nordover kom, over Skarnes til Kongsvinger og videre til Elverum. Dit kom de akkurat da tyskernes sporlys og lysraketter illuminerte vesthimmelen ved Midtskogen. Neste dag ved 15.00-tiden kjørte overkommandoen østsiden av Glomma til Rena.

Regjeringen var nå i Nybergsund. Kongen og Koht hadde forhandlet med tyskernes dr. Bräuer på Folkehøyskolen på

Elverum. Kongens nei til å ta en regjering som ikke var hjemlet i norsk statsskikk, ble bekreftet på regjeringskonferanse i Nybergsund og meddelt dr. Bräuer pr. telefon til Eidsvoll.

Ytterligere forhandling var nå ikke mulig. Justisminister Terje Wold dro til Rena for å konferere med generalstaben. Til staben fantes overhodet ikke militært radiosamband. Man var helt avhengig av det sivile rikstelefonnett, og de varsler man fikk over det, blant annet fra observant betjening ved telefonsentralene. Etterretnings-tjenesten eksisterte ikke i moderne forstand; man hadde basert seg på den såkalte forutseende utenriksledelse som skulle varsle angrep et halvt år før det kom.

Roscher Nielsen var sjef for Generalstabens III avdeling, operasjonsavdelingen. General Rolstad forteller at Roscher Nielsen «var hindret i arbeidet i og med instruksjoner fra Regjeringen om at våre avdelinger bare skulle fremføre protester mot tysk fremrykning og kun slåss i selvforsvar hvis de ble angrepet». Sitat slutt.

Statsråd Wolds møte med Generalstaben forekommer i to forskjellige versjoner, jeg hadde nær sagt hans, og den riktige. Roscher Nielsen forteller om dette (Aftenposten 11. oktober 1977): Som deltager i TV-programmet om krigen i Norge for noen år siden kunne jeg ikke unngå å nevne Renamøtet. Personlig fikk jeg under og etter krigen så stor respekt for Terje Wold at jeg ville forelegge ham mitt manuskript. Etter en diskusjon som endte i fordragelighet ble vi enige om følgende tekst: Det ble et beveget møte fordi partene møtte med forskjellige forutsetninger. Hærens overkommando fant det å være sin plikt å gi regjeringens

representant et nøkternt bilde av våre forsvarsmuligheter. Flere av våre offiserer hadde fra tjenestegjøring i Tyskland et levende inntrykk av den tyske krigsmaskins effektivitet. Det vi hadde å møte dem med var avdelinger som var skrappt sammen av befal og soldater av forskjellige kategorier og med våpen som tilfeldigvis var for hånden. Verst var den komplette mangel på forsvar mot det tyske flyvåpen. Om Norge av den grunn burde oppgi kampen, ble overhodet ikke diskutert. Sitat slutt.

Angivelig skal statsråd Wold etter tilbakekomsten til Nybergsund ha ytret tvil om Generalstaben var sin oppgave voksen. Før han reiste fra Rena meddelte statsråd Wold at Kommanderende general, Laake, var innkalt til regjeringen i Nybergsund til konferanse. Ifølge general Rolstad bebreidet Wold Overkommandoen (overkommando og generalstab brukes helt om hverandre i de forskjellige fremstillinger) at mobiliseringen ikke var ordnet på hurtigere måte. Det viser med sørgelig tydelighet hvor ukyndige regjeringens medlemmer var i et så viktig spørsmål som mobilisering. Ifølge en annen fremstilling hadde han spurt general Laake: Hvor er Deres dagsbefaling? Enda verre. Før Laake reiste til Nybergsund, sammen med Roscher Nielsen, orienterte han staben om situasjonen. General Rolstad skriver («April 1940» s. 30): Det ble klarlagt at det ennå — snart to døgn etter at invasjonen begynte — ikke var gitt noen «tillatelse» til at Hærens avdelinger kunne slåss. Dette fordi det fremdeles ble forhandlet med tyskerne. Sitat slutt.

På veien til Nybergsund sovnet alle i bilen, sjåføren inkludert, og farten fikk en foreløbig

stans i en snødrive. De kom frem utpå morgensiden. Laake ble meddelt at regjeringen ønsket å skifte ham ut. På Trygve Lies værelse, på værelsets eneste stol, satt Laake og skrev sin avskjedssøknad. Han fylte 65 år 9. april, men hadde egentlig aldersgrense på 67 år. Trygve Lie hadde allerede ringt Ruge på Elverum og sagt at regjeringen ønsket ham som kommanderende general. I statsråd som ble holdt på gården Nyhus, sør for Nybergsund, ble Laakes avskjed og Ruges avansement godkjent. Det var 11. april. Mens regjeringen var på Nyhus begynte tyskernes bombing av Elverum. Da regjeringen, etter at statsråd var slutt, reiste til Nybergsund for å spise, kom de tyske bombeflyene dit. Det kom aldri frem i noen regjeringserklæring at nå var landet i krig. Men spillet var overlatt Ruge og hans improviserte avdelinger, fra da av.

Efter bombing av Nybergsund dro Kongen og de fleste regjeringsmedlemmer til Innbygda. I lensmannsgården her hadde man et beveget møte. Nygaardsvold var en av de tre som mente man måtte dra til Sverige, hva de fleste, blant dem kongen og kronprinsen var uenige i. Det ble bestemt at man skulle prøve å komme til Lillehammer. I Undersøkelleskomisjonens fremstilling heter det: Spørsmålet om krig eller ikke krig var nå avgjort og general Ruge kunne derfor i 6-tiden om morgenen 11. april sende ut ordre om at det tyske angrepet skulle møtes med alle midler og at Oslo skulle kapsles inn så langt fremme som mulig. Sitat slutt.

Den britiske legasjon hadde allerede 9. april hatt radiokontakt med London, fra Høsbjør nord for Hamar, med antennen heist opp i en flaggstang. Den

britiske regjering hadde da gitt tilsagn om støtte. Det ble meddelt Koht på Hamar samme ettermiddag. Britene brukte en roman som nødkode. Ruges første skikkelige kommandoplass var på Øyer klokkegård og lensmannsgården. Det er senere blitt plassert en minnplate for general Ruge i Klokkegården. Ruges samband var det sivile telefonnett, jernbanens, ordonansoffiserer. Til London etablerte man følgende forbindelse: Ordonans til Lillehammer, teleprint derfra til Vigra, derfra til Wick i Skottland og derfra til London. En egen liten radioavdeling var også blitt organisert ved Ruges stab.

Generalstabssjef, oberst Hatledal måtte sykepermitteres på grunn av overanstrengelse. Oberstløytnant Ole Berg overtok som sjef for avdelingene I, II og III. Omkring 14. april kom det et telegram som var undertegnet Mr. Chamberlain og lød: «We shall come to your help immediately and in great strenght.» Med fem divisjoner var angitt.

Hvorfor det ikke gikk slik, ligger det utenfor rammen av denne artikkel å drøfte. Den 28. april meddelte den britiske general Paget general Ruge at engelskmennene hadde oppgitt operasjonen i Sør-Norge, og at de britiske tropper hadde fått ordre om å trekke seg ut. Natt til 1. og 2. mai forlot de britiske tropper Åndalsnes. 2. Divisjon, restene, kapitulerte i Romsdalen. Den liste over divisjonens offiserer som ble levert tyskerne inneholder mange kjente navn, blant andre «oberleutnantene» Zeiner Gundersen og Hurlen i Art.Bat. Kongen og regjeringen hadde forlatt Molde 30. april. General Ruges avreise ble noe mer komplisert.

Roscher Nielsen hadde på forhånd konferert med den britiske havnekommandant i Molde. Men da det viste seg at krysse- ren skulle til Scapa Flow, var ikke Ruge villig til å reise. Som øverstkommanderende kunne han ikke forlate landet så lenge det pågikk kamper. Han og hans stab skulle til Nord-Norge. Han stilte seg tvilende til de britiske forsikringer om at det var god forbindelse fra Scapa Flow til Tromsø. Den britiske havnekommandant sa at han hadde ordre om at Hærens overkommando skulle være med. Men Ruge hevdet at på norsk jord hadde han kommandoen. Neste dag ble det skaffet en destroyer som skulle bringe dem til Nord-Norge. Da de kom ombord ble de, som ikke-britiske offiserer, avvæpnet før de ble ført ned i offisersmessen til en drink. I den første utgave av «The Campaign in Norway» skrev den britiske historiker T. K. Derry at det ble sendt en destroyer til Molde «to carry General Ruge, who had finally decided to follow in the wake of his king». Roscher Nielsen fremla sin rapport om konferansene med den britiske havnekommandant og fremstillingen ble rettet.

Fra Tromsø som Ruge og hans stab til Nordmo i Målselv 5. mai. Om Ruge og Halvor Hansson som nå var blitt hans stabssjef, skriver Roscher Nielsen at de representerte det ideelle par av sjef — stabssjef.

Men han legger ikke skjul på at sjefen for 6. Divisjon, general Fleischer ikke var av Ruges beundrere. Det har vært nokså stille om virksomheten i overkommandoen i Nord-Norgeperioden. Det ville sikkert være av stor historisk interesse om general Rolstad ville la sin «April 1940» få følge av en «Mai 1940». Som forholdene ved staben utviklet seg, var det åpen-

bart at flere av offiserene kunne gjøre bedre nytte for seg andre steder. Roscher Nielsen ble sendt til Sør-Hålogaland. Under hans kommando befant det seg «en frivillig avdeling under kommando av den danske vitenskapsmann og vernepliktige offiser Ellinger». Han skrev senere en personlig beretning, «Den forunderlige krig». Roscher Nielsens hovedmotstander var en tysk-østerriksk 2. Gebirgsdivision, under general Feuerstein. Roscher Nielsens avdelinger var utslitt, desimert, til dels demoralisert etter retrett og håpløs kamp. De britiske avdelingene som skulle støtte var uskikket til kamp i snedekket terreng og var uten vinterutstyr, altså av mer moralsk enn faktisk verdi.

I Rana hadde det hos Roscher Nielsen dukket opp en Bjorkman, som hadde deltatt i Finland, ved Kongsvinger og i Trysil. Han hevdet at han, etter konferanse med Hambro i Stockholm og etterat Hambro hadde konferert med Ruge, skulle ha kommandoen over avdelingene i Rana-området. Ved henvendelse til Ruge fikk Roscher Nielsen vite at denne karen kunne dra annetsteds hen. Etter å ha truet med å skyte Roscher Nielsen gikk han med på å stå under hans kommando, forutsatt at hans avdeling fikk gå først på Karl Johan i seiersparaden etter felttoget.

De britiske avdelingene var ikke stilt under Roscher Nielsens kommando. Det vanskeliggjorde samarbeidet. På Bodøhalvøya lyktes det Roscher Nielsen å få en konferanse med den britiske sjef. Om dette forteller han: Det ble et meget beveget møte. Vi, altså Dahl og jeg, visste ikke dengang at Gubbins 26. mai hadde ordre om å evakuere Bodøhalvøya den følgende dag, og at han hadde

ordre om ikke å meddele dette til oss. Fra britisk side var selvfølgelig diskusjonen om stillingsvalg det rene spillfelteri... Da så Stockwell bebreidende på meg og spurte om jeg ikke trodde at «we can beat the damned Germans». Nei, sa jeg, det tror jeg ikke; ikke etter hva jeg har opplevet under kampene hittil og etter den totale mangel på aktivitet jeg har vært vitne til her... Britene hadde i løpet av natten trukket sine avdelinger tilbake og var på vei til Bodø — fremdeles uten å varsle meg med et ord. Sitat slutt.

Roscher Nielsen ble ikke vennlig mottatt av general Fleischer, 6. Divisjons sjef, da han kom tilbake. Og bedre ble det ikke da han fortalte at han mistenkte de allierte for å trekke seg ut av Narvik, hva den britiske forbindelsesoffiseren be- nektet.

Så lenge norske og allierte tropper holdt Nord-Norge hadde man i regjeringen arbeidet bl.a. for ved svensk meglings å få en våpenstillstandsavtale hvor den tyske fremrykning stanset syd for Narvik. Da tyskerne oppdaget at de allierte var i ferd med å trekke seg ut, var det ingen redning for den planen. Nå var det bare tale om tysk okkupasjon av hele Norge. Fra den tyske overkommando kom det via Stockholm et telegram med anmodning om å sende en offiser med fullmakt til Trondheim for å forhandle om våpenstillstand. Roscher Nielsen fikk oppdraget, vel også fordi han før krigen hadde vært ved tysk artilleriavdeling og kjente tysk terminologi. Han fikk oppdraget muntlig. Ruge understreket ett punkt: Å sette alt inn på å få tyskerne til ikke å kreve at norske offiserer måtte velge mellom krigsfangenskap eller å avgi æresord på

ikke å fortsette kampen mot Tyskland.

Roscher Nielsen ble hentet av et tysk fly. Fra turen forteller han blant annet: Bilturen fra sjø-flyhavnen til hotell Britannia var ikke morsom. For meg som kom direkte fra to måneders krig virket det nokså forvirrende å se at livet i Trondheim tilsynelatende gikk sin normale gang. Solen skinte, damene var lyskledd. Det var ikke stort å merke til krig bortsett fra et sterkt innslag av grønnkledde. Direkte vondt var det å se et arbeidertog med nordmenn på vei ut til Værnes for å bygge flyplass til bruk i kampen mot egne landsmenn. Sitat slutt.

Mottagelsen hos tyskerne var det ikke noe å bemerke til. Åtte offiserer stod oppstilt, med general von Folkenhorsts stabs-

sjef, oberst von Buschenhagen foran. Et brev med penger som Roscher Nielsen ønsket å sende sin kone, ble sendt med en tysk løytnant som straks fløy til Oslo og leverte brevet få timer etter.

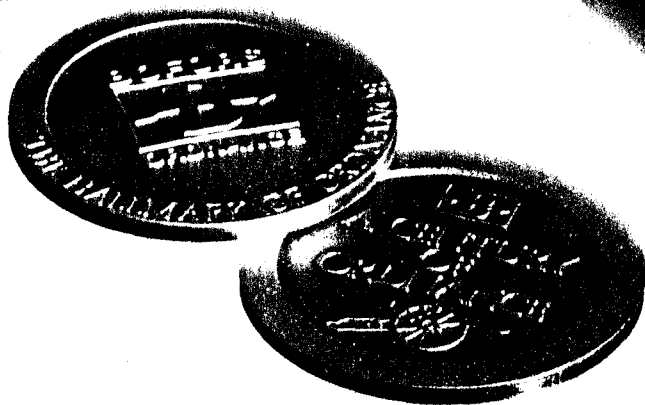
Von Buschenhagen satt ved enden av forhandlingsbordet og Roscher Nielsen ved hans venstre side. Ved bordet satt ellers representanter for hær, marine og flyvåpen, foruten andre spesialister, ialt åtte tyskere. Roscher Nielsen fikk en major til sin oppvartering og en løytnant som adjutant. Han gjorde det klart at han bare hadde fullmakt til å forhandle på vegne av 6. Divisjon, og at hans fullmakt ikke omfattet marinen og flyvåpnet. Det ble godtatt. Sitat:

Er det slik å forstå at marinen og flyvåpnet kommer til å fortsette kampen mot Tyskland

utenfor Norges grenser? Det går jeg ut fra, men jeg har ingen fullmakt til å opptre på deres vegne. — Godt, sa v.B. Det var i grunnen også det vi hadde tenkt oss, og på grunnlag herav har vi satt opp et utkast til overenskomst om våpenstillstand som vi nå skal gjennomgå. Skriver Roscher Nielsen.

Forslaget ble gjennomgått punkt for punkt. Tyskerne ga etter på kravet om at grensen til Sverige og Finland skulle være lukket. Det ville ha vært drepande for reindriftssamene. Likeledes at strenge klausuler på båttrafikken i Nord-Norge ikke kunne godtas av befolkningen. Praktisk talt fri ferdsel på sjøen var en livsbetingelse. Roscher Nielsen fikk flere ganger støtte av marinens representant og av den økonomiske spesia-

BOFORS

Två sidor av samma mynt

För 100 år sedan levererade vi den första kanonen till svenska försvaret. Sedan dess har vi blivit en av de största leverantörerna av försvarsmateriel. Det är en tradition som förpliktar.

Idag har vi väsentligt större kunskande än för 100 år sedan. Och helt andra tekniska resurser. Kunskande och resurser som vi är ensamma om.

Men oberoende av hur mycket elektronik och annan modern teknik vi bygger in i dagens försvarsmateriel är det ändå resultatet som är avgörande. Att våra produkter har avsedd funktion. Att man kan lita på dem. Och att de finns tillgängliga.

Tradition och innovation – två sidor av samma mynt.

BOFORS

FÖRSVARSMATERIEL
BOFORS
Box 112, 201 112, Tel. 73210 bofors s
Bofors AB, 201 112, Tel. 73210 bofors s

Bofors AB, 201 112, Tel. 73210 bofors s

list. Men på ett punkt var tyskerne ubønnhørlige. Det gjaldt æresordet. Det var satt inn etter uttrykkelig ordre fra Hitler.

Roscher Nielsen undertegnet protokollen under inntrykk av at tyskerne hadde strukket seg lenger enn han hadde ventet.

Dagen etter at han var kommet tilbake til general Ruge, fløy han sammen med den økonomiske spesialist, major Neef til Narvik for å diskutere detaljer med general Dietl på Narvik-fronten. Oberstløytnant Wrede Holm hadde allerede ført innledende forhandlinger. Roscher Nielsen bebreidet Dietl, som to ganger før krigen hadde vært gjest hos den norske hær, bl.a. ved Skyteskolen på Terningmoen på vinterkurs. Dietl svarte standardsvaret: «Wir sind ja beide Soldaten. Wir verstehen ja einander. Ich habe nur meine Pflicht getan — ganz wie Sie.»

General Ruges krigsfangenskap var til å begynne med «ehrvoll», i en villa på Grini, men etterhvert som det kom flere og flere visitter, ble det for meget for tyskerne. Ruge ble sendt til Königstein i Sachsen, hvor han var sammen med fem franske generaler.

Stemningen i Oslo, vel i det hele på Østlandet, var ikke hyggelig, kanskje aller minst for hjemvendte soldater. Roscher Nielsen skriver at «stemningen i Oslo virket i det hele slik på meg at jeg følte meg ille til mote, og fikk trang til å komme vekk».

Den avtale Roscher Nielsen underskrev har vært sterkt debattert, blant annet i rettssaker. Tilhengere av nyordningen, som det het i okkupasjonstiden, har hevdet og hevder at etterat våpenstillstandsavtalen, eller kapitulasjonsavtalen om man vil, ble inngått, var Tyskland og Norge ikke lenger i krig. For å

avslutte en krigstilstand trengs ikke bare en våpenstillstandsavtale, men også en fredsavtale. Det er vel kjent, for eksempel for de norske offiserer som har tjenestegjort i FN-misjon i Midtøsten.

Oberstløytnant Harald Wrede Holm har om forhandlingene skrevet: Da general Ruge hadde henvendt seg til den tyske overkommando i Norge om forhandlinger ba tyskerne om å sende 2 forhandlere — en til Trondheim og en til Narvik. General Ruge sendte da to oberstløytnanter — Roscher Nielsen, og meg til Narvik. Jeg reiste litt før Roscher Nielsen, da han måtte vente litt på et tysk fly som bragte ham til Trondheim, og vi kom begge tilbake til vårt kvarter utpå natten til 11. juni, jeg først og Roscher Nielsen litt senere. Sitat slutt.

General Dietl og oberstløytnant Wrede Holm møttes på Bjørnefjell. Wrede Holm leste da opp for Dietl at (sitat) Kongen, Regjeringen samt Marinen og Flyvåpnet hadde forlatt landet og at Norge som stat fremdeles var og ville fortsatt være i krig med Tyskland, men at general Ruge hadde fått fullmakt til å ordne alt som gjaldt tyskernes overtagelse av den faktiske makt i Nord-Norge... Det var klart at de kapitulasjonsavtaler som ble underskrevet samme dag ikke kunne omfatte andre staber og enheter enn de som på det tidspunkt var i og nord for Ofoten. Sitat fra Wrede Holms beretning slutt. Historikeren Sverre Hartmann har følgende kommentar, som kan supplere: Bjørnefjellavtalen ble underskrevet tidlig på morgenen 10. juni, i to tempi, kl. 9.15 og 9.50; Trondheimsavtalen på eftermiddagen, kl. 17, etter at selve drøftelsen hadde tatt til kl. 11. Da var Bjørnefjellsavtalen meddelt den tyske overkom-

mando pr. fjernskriver. Denne avstand i tid, i timer, er selvfølgelig av betydning, faktisk og rettslig... At regjeringene ikke sluttet fred, er på det rene. Sitat slutt.

Oberst Erich von Buschenhagen, den tyske forhandler i Trondheim, har skrevet at det etter general Ruges kapitulasjon 8. juni 1940 (sitat) fant først sted en lokal våpenstillstands- og kapitulasjonsforhandling mellom parlamentærer fra den 6. norske divisjon og kommandøren for 3. tyske Geb. Division, generalløytnant Dietl, ved Narvik.

... Hovedkapitulasjonsforhandlingene fant sted 10/6 i Trondheim. Ved denne forhandling ventet den tyske overkommando at de norske forhandlere ville legge avgjørende vekt på at trass i innstillingen av kampene på norsk territorium, vedvarte krigen mellom Tyskland og Norge. I den retning talte den omstendighet at norske sjø- og luftstridskrefter hadde forlatt Norge sammen med de allierte. Denne formodning ble uttalt i en melding fra den tyske overkommando i Norge til Oberkommando der Wehrmacht 10/6 om morgenen. Sitat slutt. Von Buschenhagen skriver også at den ventede norske innsigelse ikke spilte noen rolle og heller ikke fikk «noe nedslag i kapitulasjonsavtalen».

For tyskerne har antagelig saken vært meget enkel: De norske landstridskrefter ga opp, felttoget i Norge var slutt, og det gjaldt det å få på papiret. Hva som skjedde utenfor Norge måtte bli et annet kapittel. At statsmaktene dro utenlands var heller ikke noe som direkte angikk selve felttoget. Det måtte bli et politisk spørsmål.

Det heter i avtalen at «Die gesamten norwegischen Streitkräfte zu Land, zu Wasser und

in der Luft legen die Waffen nieder». Ordet «gesamten» har vært gjenstand for de forunderligste forklaringer. Professor Magne Skodvin har ment at tyskerne brukte dette ordet, som altså skulle kunne bety samlede og ikke samtlige, nettopp fordi de visste at marine og flyvåpen slett ikke la ned våpnene. Gesellschaft für deutsche Sprache, i Wiesbaden, som er rådgivende organ når det gjelder fortolkning av rettsnormer, lovgivning etc. for Forbundsrepublikken, har uttalt seg om «gesamten» i denne forbindelse. Deres tolkning går ut på at «gesamten» her må bety samtlige norske stridskrefter og ikke bare de samlede norske stridskrefter.

Det er faktisk uvesentlig. Vesentlig er hva Kongen og regjeringen sa i sine erklæringer da de dro til England. Det er helt entydig: Krigen fortsatte.

Den 24. april hadde Hitler ved innsettelsen av Terboven som Reichskommissar i Norge uttalt: Regjeringen Nygaardsvold har gjennom sine proklamasjoner og sin opptreden og ved de militære krigshandlinger skapt krigstilstand mellom Norge og Det tyske rike.

Hvorfor skulle konge og regjering dra til England hvis Norge ikke skulle fortsette kampen. Kronprinsen tilbød seg å bli igjen i Norge. Regjeringen ønsket at Ruge skulle være med. Ruge hadde en viktig innvending: Han hadde reist fra troppene i Syd-Norge. Han kunne ikke forlate troppene nok en gang ved å reise fra landet etterat det var kapitulert. Han forhørte seg hos sin stab. Resultatet ble at general Fleischer ble med regjeringen.

Ifølge oberstløytnant G. Holtfodt fikk Ruge forelagt seg skjemmet for æresordet 12. juni. Dette foretok han flere rettelser i. Ruge selv nektet å under-

skrive, dvs. gi sitt æresord. Det alle offiserer som i krigsfangenskap i 1940 forutsetningsvis som avga æresord. Slett ikke skulle avkreves æresord fikk et

BetongConsult A/S har avd. kontorer og dekker hele Nord-Norge

Vanntetting, rehabilitering, skadeutbedring m.m. av betongkonstruksjoner

BetongConsult A/S utfører og gir tilbud på optimal totalprosjektering for å oppnå varige totalløsninger vedr. vanntetting av betongstrukturer, rehabilitering av fasader og andre betongstrukturer, reparasjoner/utbedringer m.m.

BetongConsult A/S kan bl.a. tilby:

- Kjemisk injeksjon for tetting av alle typer sprekker, konstruksjonsskjøter o.l. som står under høyt vanntrykk.
- Behandling av betongoverflater for bl.a. å oppnå vanntetthet gjennom betongvernsnittet, hindre frostsprengning, forvitring, syreangrep o.l. Kan utføres både fra vanntrykksiden og fra motsatt side. Dermed unngås nedtapping av f.eks. svømmebassenger, vannreservoarer, damanlegg o.l. under behandlingen.
- Fasader Rehabilitering (totalsystem) for varig vern mot nedbryting av betong, rustangrep på armeringsjern m.m. Systemreferanse fra ett av de største rehabiliteringsprosjekt som er gjennomført i Norge.
- Elektronisk spesialutstyr for fuktfordriving i bl.a. betong, LECA og teglstensmurer.
- Elektronisk spesialutstyr for selvregulerende oppvarming av større betongareal for bl.a. hurtigere tørking av betong, vinterstøping uten kuldeproblemer, uten at betongkvaliteten forringes.
- Legging og levering av slitasedekker på polyuretan-, acryl- eller epoxybasis (for broer, veganlegg, industri-lokaler, verkstedhaller, skoler, utstillingslokaler o.l.).
- Legging og levering av sportsdekker i idrettshaller o.l. Tilfredsstiller de strengeste krav fra STUI. Verifisert/testet av bl.a. NBI.
- Spesialprodukter for iblanding i mørtel for å oppnå varig 3-dimensjonal svinnarmering (på fiberbasis).
- Alt vedr. spesialmørtler, spesialbelegg, spesialfugemas-ser m.m.
- Sivilingeniør-/ingeniørtjenester, prosjektadministrasjon, prosjektledelse.

Dersom du ønsker teknisk-/økonomisk optimal løsning på ditt problem vedr. dette, ta kontakt med:

BetongConsult A/S

Hovedkontor: Finnhvalveien 9, 9100 Kvaløysletta, Tromsø.
Tlf. (083) 50 294.

Problemløseren vedr. vanntetting/rehabilitering/spesial-løsninger i betongkonstruksjoner.

BetongConsult A/S — et 100% nordnorsk selskap

BetongConsult A/S har avd. kontorer og dekker hele Nord-Norge

BetongConsult A/S har avd. kontorer og dekker hele Nord-Norge

slikt ultimatum: Æresord eller krigsfangenskap. Løytnant ved IR 5, Eiliv Bakke, forteller at endel norske krigsfanger befant seg på Jørstadmoen 12. mai da 2. Div. hadde kapitulert og at den tyske kommandanten som betingelse for frigivelse forlangte at de skulle avgi skriftlig løfte om at de ikke ville delta i krigshandlinger mer mot Tyskland. Kravet gjaldt alle offiserer, fastlønte og ulønte. (Sitat) Gardekaptein Arne Hagtvedt protesterte mot kravet... med tillatelse av den tyske kommandanten reiste han inn til Lillehammer for å forelegge saken for høyere tyske og norske militære myndigheter... forlot de norske offiserer Jørstadmoen uten å ha gitt noe løfte eller æresord. Sitat slutt.

Den norske regjering i London stilte offiserene fritt, mens Ruge oppfordret dem til å avgi æresord. Tidligere hadde norsk militær straffelov bestemmelser om at en offiser som brøt sitt æresord kunne straffes med fra 10 års fengsel til dødsstraff. En tysk offiser som var internert i Norge under den første verdenskrig hadde bevegelsesfrihet, mot æresord. Da han rømte til Tyskland, ble han arrestert og sendt tilbake til Norge. Etter den annen verdenskrig spurte en norsk feltprest War Office hva man i England gjorde med offiserer som brøt sitt æresord. Han fikk til svar at det ikke fantes offiserer som hadde brutt sitt æresord i den engelske hær.

Hos oss er problemet nå løst ved at det ikke er tillatt å gi æresord som krigsfange.

Det er ganske klart at von Buschenhagen og Roscher Nielsen under forhandlingene ikke prøvde å lure hverandre ved tilsett uklare formuleringer. Dertil var de for meg offiserer begge to.

I mai 1941 fikk Roscher Nielsen en anmodning fra rittmester Bjørn Christophersen om å møte et bestemt sted for et oppdrag. Der fikk Roscher Nielsen vite at Hjemmefrontens ledelse ønsket en annen forsvarsminister i Londonregjeringen, nemlig ham. Han skulle avvente nærmere beskjed, men måtte i mellomtiden holde seg unna alt som innebar personlig risiko. I februar 1942 ble han imidlertid arrestert og sendt til Tyskland som krigsfange. Han kom hjem i slutten av juni 1945. Senere mente han å ha fått vite at når det ikke ble noe av, skyldtes det at man i London mente at det ville ha vært uheldig. Hvis den offiser som hadde undertegnet avtalen i Trondheim 10. juni 1940 skulle dukket opp som norsk forsvarsminister i London, ville det ha kunnet få farlige følger for de andre norske offiserene hjemme i Norge.

Massearrestasjonen av norske offiserer kom i august 1943. En rekke offiserer hadde da allerede lang tid bak seg som politiske fanger i Tyskland. General Ruge var den første som ble sendt som krigsfange, hans stabssjef, oberst Hansson ble den neste. Ruge sier at når han kom frisk og sunn ut av disse fem årene, skyldtes det nest Vårherre og gode venner som sendte ham mat og bøker, i en viss grad ham selv. (Sitat) Jeg sier dette til belæring for dem som i framtiden måtte være så uheldige å falle i fangenskap. Jeg hadde mitt faste dagsprogram, hard mosjon i frisk luft og arbeid inne. Og dette programmet var så stramt at jeg ingen tid hadde til å gruble eller kjede meg, og så hårdt at jeg var trett når jeg la meg om kvelden. Såvidt general Ruge.

Da russerne presset på be sluttet tyskerne i januar 1945 å evakuere fangeleiren Schild-

berg. Det ble landeveismarsj. De norske fangene ble truet med standrett om de nektet. General Ruge som hadde vært i Schildberg fra juli 1944, rådet til å godta. Roscher Nielsen var forhandlingsoffiser. I Treustatt ble Roscher Nielsen kalt til den tyske sjef, oberst von Bosse. Han beskriver det slik: Der halvveis satt, halvveis lå v. Bosse på en seng med sin brukne arm i en svær gipsbandasje. ... Under hele samtalen var det vanskelig å fri seg fra det inntrykk at obersten, slik han satt der, var et sinnbilde på det tyske rikets tilstand; kraften holdt på å ebbe ut. ... forklarte ham hvilke uhørte anstrengelser og hvilken hensynsløshet vi hadde vært utsatt for. «Ich weiss, ich weiss. — Men vi er ikke lenger herre over begivenhetene. Dette er krig, hvor situasjonen veksler fra time til time. Troppene skal tilbake, hundretusener av evakuerende skal reddes; det er ikke bare krigsfangene det gjelder.» Sitat slutt.

I Torgau ble han invitert til den russiske kommandanten, hvor han fikk bruk for sine russiske gloser fra 1920. En kvinnelig tolk hadde vært så hjelpsom med å få russerne til å påskynde transporten, at han spurte henne hva han kunne gjøre for henne til gjengjeld. Jo, sende henne en vennlig tanke.

General Roscher Nielsen sluttet sin militære karriere som distriktskommandosjef i Bergen, hvor man var stolte av sin general. Den generasjon som hadde tjenestegjort sammen med ham eller hadde ham som lærer på befalsskole eller krigsskole, husker ham med respekt, et stortre i småskogen, en virkelig sjef, kunnskapsrik, handlekraftig og trygg. En stor offiser. ■